

EVOLUȚII ÎN REGIMUL ȘI STRUCTURA ARMELOR NUCLEARE DUPĂ 1989-SURSĂ DE AMENINȚARE LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

*Dr. Marian ZIDARU**

INTRODUCERE

Începând cu semnarea Tratatului de interzicere parțială a testelor nucleare din 1963, un regim internațional de control al armelor a limitat arsenalele nucleare și a împiedicat proliferarea în continuare a armelor nucleare existente. Dar asta ar putea lăsa descoperit întregul sistem în curând. Aproape toate negocierile privind reducerea armelor nucleare și neproliferării au ajuns la o oprire, în timp ce structurile existente de tratate erodează din cauza evoluțiilor politice și militare-tehnologice și se pot prăbuși în viitorul apropiat. Aceste probleme strategice și tehnice pot fi rezolvate dacă politicienii sunt dispuși să le elaboreze și, dacă experții le apropie creativ.

În prezent situația se prezintă în felul următor:

- Problemele care domină agenda de securitate a lumii policentrice sunt altele decât controlul armelor nucleare.¹
- Negocierile au fost facilitate de acordurile politice dintre Rusia și Statele Unite în anii 1990 și în timpul unei perioade de resetare scurtă între 2009 și 2011. Dar confruntarea reînnoită și cooperarea redusă între cele două țări au subminat aceste eforturi.
- Cu dezintegrarea regimului de control armelor nucleare, amenințările cu privire la planurile pentru utilizarea în luptă a forțelor nucleare vor reveni în mediul strategic și politic.
- neîncrederea reciprocă, suspiciunea, și neînțelegeri între statele nucleare vor crește, de asemenea, ceea ce poate duce la o eroare fatală într-o criză, cu consecințe grave.

Ce pot face marile puteri face pentru a revigora discuțiile pentru controlul armamentelor nucleare:

-Să adopte o poziție unitară. Unitatea politică doar între puterile mondiale majore și alianțele politico-militare, împreună cu acțiuni urgente și eficiente, poate inversa tendința de dezintegrare și ajuta la evitarea "sfârșitului istoriei" și exercitarea controlului armelor nucleare.

-Păstrarea tratatelor existente. Tratatul din 2010 New Strategic Arms Reduction (New START) și din 1987 cu privire la Forțele Nucleare

* Societatea de Științe Istorice filiala Constanța.

¹ Olesea Țăranu, Provocări actuale și viitoare în noua ordine post-westphalică, în Sfera Politicii nr. 170, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/170/art20-Taranu.php>

Intermediar-Range (INF) ar trebui să rămână în vigoare pentru a limita armele nucleare ofensive.

-Stabilirea de noi obiective. Deoarece dezarmarea nucleară totală este un scop îndepărtat, obiectivele imediate ale părților trebuie să fie mai ambițioase și mai potrivite actualei ordini mondiale.

-Explorarea unei game largi de opțiuni. Obiectivele ar putea include realizarea următorului pas în reducerea arsenalelor nucleare americane și rusești pe o bază bilaterală după 2020, necondiționat asumarea unei politici de a renunța la prima-utilizare pentru armele nucleare, scăderea reciprocă a nivelurilor de alertă pentru toate categoriile de forțe strategice verificabilă, și transformarea procesului de control al armamentelor bilateral într-unul multilateral.

Conflictul ucrainean și războaiele din Orientul Mijlociu, care au captat lumina reflectoarelor în ultimii ani, au umbrat alte provocări de securitate internațională. O victimă a acestei preocupări a fost o criză târâtoare asupra regimului internațional de control al armamentului. Ea nu a sacrificat vieți încă. Dar ar trebui ca această criză continuă să se extindă asupra întregului sistem de limitare a arsenalelor nucleare existente și criza prevenirii proliferării în continuare a armelor nucleare ar putea izbucni, cu consecințe mai devastatoare decât criza din Ucraina.

De peste cincizeci de ani, începând cu semnarea Tratatului de interzicere parțială a testelor nucleare în 1963, lumea a trăit într-un cadru obligatoriu din punct de vedere al armelor nucleare pentru a controla arma cea mai devastatoare inventată vreodată de omenire. Există acum o posibilitate reală și fără precedent ca acest cadru să se dezintegreze. Chiar mai frapant este faptul că acest risc a apărut la un sfert de secol de la sfârșitul Războiului-rece evenimentul care a dat naștere la speranțe că riscul de dezastru nuclear ar rămâne pentru totdeauna în trecut, și că dezarmarea nucleară s-ar transforma dintr-o viziune utopică în realitate politico-militară.

Progresele realizate în aprilie 2015, la discuțiile P5 + 1- dintre China, Franța, Rusia, Marea Britanie, și Statele Unite ale Americii, plus Germania și Iran este singura pată de culoare în peisajului negocierilor nucleare. Toate celelalte negocierile privind reducerea armelor nucleare și neproliferării au ajuns la un punct mort. Regimurile existente sunt tratate care se erodează sub greutatea evoluțiilor politice, militare și tehnologice și se pot prăbuși în viitorul apropiat. În special, așa cum cele două acorduri importante dintre Rusia și Statele Unite ale Americii de a limita armele nucleare Tratatul din 2010 New Strategic Arms Reduction

(New START) și Tratatul forțelor nucleare intermediare din 1987 (INF)- al căror viitor este pus la îndoială.

SIMPTOMELE DE CRIZĂ

Criza controlului armelor are alte multe fațete cuprinzătoare. Statele Unite au abandonat Tratatul privind rachetele anti-balistice din 1972 și nu mai acceptă restricții privind implementările sale de apărare anti-rachetă. Ele nu au ratificat Tratatului de de interdicere (CTBT) a testelor nucleare după aproape două decenii de la negocierile încheiate. Pentru viitorul apropiat, există puține șanse ca Statele Unite să accepte noi obligații. În același timp, Statele Unite au acuzat Rusia de încălcarea Tratatului INF. Ca urmare, republicanii din Congres SUA au cerut să se riposteze prin renunțarea la tratat și chiar prin retragerea din New START.

Officialii ruși, la rândul lor, au pus la îndoială în mod deschis valoarea Tratatului INF și au ridicat, de asemenea, posibilitatea de a se retrage din el.

În același timp, analiștii politici și strategici neguvernamentali din Rusia au discutat despre posibilitatea de a abandona și CTBT. Vocile cele mai radicale în rândul lor au mers atât de departe încât să propună ca Rusia să se retragă din Tratatul de neproliferare nucleară (TNP), în scopul de a vinde arme nucleare ușoare în străinătate.

Între timp, programul de reducere și eliminare a armelor nucleare și chimice rusești ce avea ca obiectiv dezafectarea submarinelor nucleare rusești a fost încheiat în 2013. În anul următor, Rusia și Statele Unite au decis să întrerupă colaborarea cu privire la siguranța și securitatea instalațiilor și materialelor nucleare. Pentru prima dată, Moscova a refuzat să participe la următorul Summit privind securitatea nucleară, care urma să aibă loc la Washington în 2016. Se pare că mulți parlamentari, politicieni influenți, și organizații civice, atât în Statele Unite și Rusia s-au angajat pe un curs de distrugere a tot ceea ce liderii de stat, diplomații, și militari au construit cu atât de migală în acest domeniu pe parcursul mai multor decenii.

În afară de cele două superputeri nucleare, alte șapte state cu arme nucleare sunt la fel de reticente ca niciodată să nu se alăture procesului de dezarmare și limitare a arsenalele lor nucleare. Negocierile pentru un acord privind reducerea actualelelor materialele fisionabile, și prevenirea producerii de noi materiale fisionabile pentru arme au fost blocate timp de mai mulți ani și perspectivele lor rămân sumbre. O conferință pentru a

discuta despre stabilirea unei zone liberă de arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu a fost amânată mai mulți ani la rând.

Regimul neproliferării este într-o profundă dezordine. Discuțiile P5 + 1 au produs un cadru general pentru un acord pe termen lung pentru a limita programul nuclear al Iranului, dar acest cadru a întâmpinat o puternică opoziție în Congresul SUA atât la republicani cât și la democrați deopotrivă. Acesta a primit, de asemenea, critici și la Teheran. Conferința de revizuire a TNP din 2015 s-a încheiat cu un eșec. Această stare de lucruri, împreună cu creșterea potențialului nuclear al Coreei de Nord (țara s-a retras din TNP în 2003 și de atunci a efectuat șase teste nucleare), exercită o presiune tot mai mare pe TNP regimul și instituțiile sale.

Istoria controlului armelor nucleare a suferit perioade de stagnare și eșecuri înainte, iar unele dintre acestea au fost destul de lungi. Strategic Arms Limited II (SALT II) și START II nu au intrat niciodată în vigoare, iar CTBT este încă în așteptare pentru a face acest lucru. Negocierile asupra START III nu au fost finalizate. Tratatul privind rachetele antibalistice a fost chiar abrogat. Dar perioada actuală de dezintegrare este fără precedent, cu literalmente fiecare canal de negociere blocat și întregul sistem de acorduri de control al armamentelor existente în pericol. Lipsa de atenție la această situație dintre marile puteri, de asemenea, este fără precedent, dar se potrivește în deteriorarea drastică a relațiilor mai largi dintre Rusia și Statele Unite ale Americii.

Nu există nici o îndoială că situația din Ucraina și criza nucleară și controlul armelor se influențează reciproc din punct de vedere politic. Cu toate acestea, nu există nici o legătură directă între ele. Criza controlului armelor nucleare a început mult mai devreme și are propriile sale origini. Soluționarea pașnică a problemei Ucraina ar putea crea potențial un climat mai favorabil pentru controlul armelor nucleare. Dar nu ar rezolva o serie de alte provocări politice, strategice, militare și tehnologice, toate fiind adânc înrădăcinate și împreună au precipitat criza nucleară actuală.

Pentru a rezolva aceste probleme, părțile vor trebui să înțeleagă cauzele crizei actuale, să se formuleze noi concepte de stabilitate strategică, și să se reevalueze rolul, prioritățile, și metodele de limitare a arsenalelor nucleare existente și prevenirea proliferării în continuare a armelor nucleare.

NOUA ORDINE MONDIALĂ. SCHIMBAREA.

Oricât de paradoxal ar părea, controlul armelor nucleare a fost o parte integrantă a ordinii mondiale din Războiul Rece. Cu toate acestea, această relație dialectică nu apare imediat, la începutul Războiului Rece, sau pe cont propriu. A fost nevoie de o serie de crize periculoase (1962 Cuba criza rachetelor fiind cea mai riscantă) și mai multe cicluri ale cursei intense și extrem de costisitoare de arme dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii pentru a realiza pericolele cu care se confruntă, precum și necesitatea unor măsuri practice de prevenire a unei catastrofe globale. Tratatul de control a armelor nucleare au devenit o prioritate de vârf a relației lor și a securității internaționale în general.

La acea vreme, politica internațională a fost în formă în mare măsură dominată de competiția globală între cele două superputeri. Posibilitatea unui război nuclear deliberat sau accidental a fost principala amenințare la adresa securității internaționale. Ca urmare, eforturile de a limita și a reduce arsenalele nucleare cele două superputeri ", pe bază de paritate (și, ulterior, stabilitate strategică) a devenit pilonul principal al securității comune și ordinea mondială după sfârșitul anilor 1960.

Conceptul de stabilitate strategică a formalizat relația de descurajare nucleară reciprocă bazată pe capacitatea de devastare a fiecare părți; de asemenea, a condus la reduceri suplimentare reciproce ale arsenalelor nucleare.

Această abordare a controlului armelor a fost în concordanță cu "logica" războiului rece, care a fost caracterizată prin rivalitate dură în zonele care au fost în afara sferelor recunoscute tacit de interes americană și sovietică, cuplat cu eforturile comune pentru a evita confruntarea armată. Neproliferarea nucleară a jucat un rol secundar în acest acord, dar a fost necesară, deoarece acesta a fost de obicei recunoscut că reducerile de arme nucleare rusești și americane ar fi fost imposibile în cazul în care numărul statelor care dețin arme nucleare ar fi crescut.

De atunci au avut loc două modificări pe care nimeni nu le-ar fi putut anticipa la momentul sfârșitului confruntării bipolare și cursei înarmărilor de la sfârșitul anilor 1980. În primul rând, relațiile dintre Rusia și Statele Unite au pierdut treptat rolul central în politica globală. În al doilea rând, controlul armelor nucleare a încetat să fie pilonul principal al securității internaționale. Prima schimbare a rezultat din colapsul Uniunii Sovietice atât ca imperiu și ca sistem social-ideologic².

² Florin Abraham, Dan Mărgărit, Institutul revoluției române din decembrie 1989, *Prăbușirea imperiului sovietic „lecții” în retrospectivă*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012., p. 34.

Odată cu apariția treptată a lumii policentrice, apar alte centre de putere cu un tot mai important rol-China și Uniunea Europeană (UE) au devenit jucători globali, și Brazilia, India, Iran, Pakistan, Arabia Saudită, Africa de Sud și Turcia au devenit puteri regionale. Controlul armelor nucleare nu figura proeminent în interesele lor de politică externă și concepțiile de securitate. În secolul trecut aproape de sfârșitul Războiului Rece, Statele Unite ale Americii (frecvent cu ajutor de la aliații săi) a încercat în mod activ să creeze și să se ocupe de ordinea mondială unipolară. Acțiunile sale au fost încercarea de rezolvare a conflictelor regionale (din Irak, Libia, Siria, și fosta Iugoslavie), construirea unui nou sistem de securitate europeană (prin reorganizarea Tratatului Atlanticului de Nord, și extinderea NATO, și UE extinderi), și prevenirea răspândirii armelor nucleare au condus uneori la daune substanțiale.

Dar, în ciuda eforturilor sale cele mai puternice, capacitatea Statelor Unite de a afecta cursul evenimentelor mondiale (chiar și cu ajutor de la NATO) a fost în scădere în mod constant. Occidentul a fost, de asemenea mai puțin dispus să suporte costurile umane și materiale ale implicării în conflicte regionale, după cum reiese din operațiunile sale din Afganistan, Irak, Libia și Siria.

Cea de a doua schimbare, importantă a fost scăderea controlului armelor nucleare a rezultat din trecerea de la confruntare la cooperare între cele două superputeri mondiale, care a eliminat teama de amenințarea războiului nuclear între ele. Această schimbare a pus în centrul atenției economiei, schimbările climatice, resursele, migrarea și alte provocări ale globalizării, precum și altfel de probleme de securitate cum ar fi conflictele etnice și religioase locale, terorismului internațional, traficul de droguri, și alte tipuri de criminalitate transnațională. Singura preocupare nucleară cu prioritate ridicată a fost proliferarea³. Impulsul a fost generat de îmbunătățirea fără precedent în relațiile dintre Uniunea Sovietică / Rusia și Occident. Foștii adversari au făcut progrese serioase în dezarmare, care a devenit un simbol al apropierii lor militaro-politice; în special, au obținut transparență și predictibilitate de neegalat în componenta principală a forțelor lor armate- forțele nucleare strategice (SNF).

Între timp, enormele stocuri de arme din perioada Războiului Rece au fost reduse cu aproape un ordin de mărime (numărare reduceri de arme tactice), reducând semnificativ riscurile de a pierde controlul asupra armelor nucleare și a lansării accidentale. Aceste amenințări au

³ <http://www.radioekklesia.com/stiri/social/202-conflictele-globale-ale-anului-2015>

fost, de asemenea, atenuate de retragerea armelor nucleare tactice și strategice din teritoriile fostelor state sovietice și Pactului de la Varșovia și transferul lor în Rusia, unde au fost demontate.

Astfel, după cum încrederea reciprocă a crescut, rolul dezarmării nucleare în relațiile bilaterale a scăzut. Ulterior, această relație dialectică s-a rupt. Cu toate acestea, primul deceniu de după Războiul Rece, de la 1987 la 1997, a însemnat începutul unei noi etape în politica la nivel mondial, procesul de dezarmare nucleară a continuat deplasându-se spre periferia securității internaționale, în timp ce obiectivele și următoarele măsuri au devenit mai puțin evidente. Reducerile de arme nucleare au jucat un rol mult mai puțin important decât în timpul Războiului Rece.

Această tendință a devenit mai ales pronunțată în timpul administrației fostului președinte american George W. Bush, între 2001 și 2009. În această perioadă, oficialii americani au susținut că controlul armelor între Statele Unite și Rusia a fost o "moștenire a Războiului Rece": acordurile de control ale armelor nucleare au fost pentru adversari, și partenerii și prietenii au avut nevoie de ele, chiar dacă ei aveau arme nucleare. Pentru a face acest lucru, exemplul Franței, Regatului Unit și Statele Unite ale Americii a fost, de obicei, citat (indiferent de faptul că aceste țări au fost aliați NATO, în timp ce Rusia nu a fost invitat să adere la Alianță în 1990 sau în orice moment după aceea).

În 2002, Statele Unite, s-a retras din Tratatul privind rachetele antibalistice, care a fost piatra de temelie a procesului de limitare a armelor strategice pentru treizeci de ani. Tratatul pentru reducerea armelor nucleare strategice ofensive (SORT), semnat în anul 2002, nu a fost niciodată pe deplin funcțional, deoarece părțile nu au reușit să cadă de acord asupra regulilor de numărare și dispozițiilor de verificare; Statele Unite ale Americii au cerut certificate maxime și restricții minime și acordurile care au urmat reducerile fără precedent de START I au solicitat reduceri din ce în ce mai marginale în nivelurile de SNF). În ciuda tuturor declarațiilor de prietenie și parteneriat între Statele Unite și Rusia, cele două țări nu au reușit să formuleze o alternativă coerentă la conceptul de descurajării nucleare reciproce, bazat pe principiile de stabilitate strategică (distrugerea reciproc asigurată). Între timp, în prima decadă a secolului XXI, cele două puteri au dispus de un total de aproape 10.000 de focoaie nucleare desfășurate și gata de luptă (inclusiv arme subteranice).

Neglijarea controlul armelor nucleare și stagnarea prelungită în procesul de negocieri în cursul deceniului 1998-2008 au avut efecte

nocive. Cu START I pe cale să expire în 2009, brusc părțile și-au dat seama că nu era nimic să-l înlocuiască: START II, START III, și acordurile SORT nu au fost ratificate sau finalizate în mod corespunzător. Prin urmare, a căzut în seama administrațiilor președintelui american Barack Obama și apoi președintelui rus Dmitri Medvedev de a lucra în grabă la New START (de asemenea, cunoscut sub numele de Tratatul de la Praga), care a legitimat în mod eficient nivelurile de SNF convenite în SORT opt ani mai devreme (în jur de 2.000 de de focoase, spre deosebire de acordul de numărare care conține norme care definesc fiecare bombardier greu ca un vehicul de livrare și un focos). Acest tratat a fost o realizare importantă în prevenirea prăbușirii pilonului central al controlului armelor nucleare și asigurarea transparenței și predictibilității strategice pentru un alt deceniu-până în 2020. Cu toate acestea, noi progrese s-au dovedit imposibil de făcut-marcând o diferență accentuată față de trecut, atunci când, la semnarea fiecărui nou tratat, fiecare parte a avut propria agendă pentru acord. O încercare de a continua procesul de a fost făcută de președintele Obama într-un discurs din 2013, în Berlin, în care el a numit o reducere suplimentară de 30 la sută a focoaselor nucleare, până la aproximativ 1.000 de fiecare parte. Cu toate acestea, propunerea nu a fost primită la Moscova din motive politice și strategice.

La prima vedere, conceptul de descurajare nucleară reciprocă sună destul de rezonabil. Într-adevăr, în perioada Războiului Rece, a fost alternativa de preferat la ideea tradițională că, folosind din plin capacitatea militară se putea obține victoria asupra unui adversar, care în epoca nucleară ar fi dus la un dezastru. Cu toate acestea, conceptul are, de asemenea, ceva apocaliptic în el: statele folosesc ca bază de securitate capacitatea și disponibilitatea reciprocă de a ucide zeci de milioane de cetățeni reciproc și de a distruge secole de civilizație în câteva de ore⁴.

Evenimentele din 1998-2008 au demonstrat că, în lipsa unor eforturi active pentru controlul armelor, o relație politică bună între Rusia și Statele Unite, care a continuat și în mijlocul anilor 2000, nu a eliminat automat realitatea strategică dură a descurajării nucleare reciproce, indiferent de cât de multe au fost declarațiile politice de bune intenții. După ce a fost ignorată în esență, această realitate militară, împreună cu alți factori, în cele din urmă a subminat relațiile politice dintre Rusia și Statele Unite, la sfârșitul primului deceniu al noului secol.

4

https://www.academia.edu/7296145/Proliferarea_armelor_de_distrugere_%C3%AEn_mas%C4%83

Incapacitatea comunităților politice și de experți din cele două puteri de a elabora alternative realiste pentru descurajarea nucleară reciprocă și a pune în practică sistemul de control a derivat dintr-o lipsă de interes și de imaginație, precum și din imposibilitatea de a relua relațiile de cooperare de la sine. Acest lucru a lăsat o "bombă cu ceas nucleară" sub fundația relațiilor ruso-americe, care au ieșit repede la suprafață și au generat interacțiunile nucleare, ostile, atunci când factorii politici interne și externe a condus Rusia și Occidentul pe poziții ostile, în 2013.

O inițiativă din 2006 de a patru proeminenți oameni de stat americani pentru a revigora ideea unei lumi fără arme nucleare ca un obiectiv final al controlului armelor nucleare a fost întâmpinat cu un răspuns pozitiv larg în comunitățile politice și de experți din lume. Inițiativa a fost crucială în a centra politica administrației Obama cu privire la problema nucleară, și a facilitat New START în 2010, precum și o serie de proiecte importante cu privire la siguranța materialelor nucleare în lume. Cu toate acestea, a fost o încercare izolată pentru a spori securitatea nucleară, și s-a întâlnit cu obstacole politice și strategice crescute după 2011.

Tensiunea dintre ordinea mondială policentrică și dezarmarea nucleară a fost manifestată în mod clar de eșecul materializării unui regim multilateral de limitare a armelor. Țările terțe au participat la tratate care restricționează dezvoltarea cantitativă și calitativă a armamentului (limitarea parțială a experiențelor nucleare Tratatul de interdicție, NPT, și CTBT), precum și acordurile de dezarmare care se aplică unor spații (cum ar fi tratate care interzic staționarea armelor de distrugere în masă în spațiu, pe fundul mării, pe fundul oceanului, acordurile care implică zone libere de arme nucleare). Cu toate acestea, statele terțe care dețin arme nucleare nu au fost de acord cu limitări de arme nucleare obligatorii, în ciuda unor reduceri drastice ale arsenalelor nucleare rusești și americane din 1991 și cererii Moscovei de a face din procesul bilateral unul multilateral (care a fost uneori susținut de Washington).

Nu au existat propuneri bine gândite pentru un mod eficient în care aceste state ar putea adera la procesul de dezarmare. De fapt, nici măcar nu este clar care este cadrul conceptual de paritate, reduceri proporționale, sau stabilității strategice. Printre multe altele, ar trebui să fie adoptate măsuri pentru limitări multilaterale. Nu există, de asemenea, nici o definiție acceptată a tipurilor de arme nucleare care ar putea face

obiectul unor acorduri, nici vreo elaborare serioasă a mecanismelor de verificare acceptabile și suficiente.

În ceea ce privește înșiși țările terțe, ele continuă să afirme că Rusia și Statele Unite ale Americii posedă încă 90 la sută a armelor nucleare din lume și să ceară "Big Doi" să realizeze reduceri la niveluri aproape de propriile lor niveluri ca o condiție prealabilă pentru participarea la procesul de dezarmare multilaterală.

Acest lucru ar implica încă o altă reducere, pentru cele două puteri leader, aproape de aceeași scală din 1991, fapt care nu pare deloc realist. După sfârșitul războiului rece, neproliferarea nucleară a înlocuit dezarmarea nucleară ca problemă de securitate central pentru noua ordine mondială. La rândul său, dezarmarea joacă acum un rol mai mult sau mai puțin subordonat în a ajuta la consolidarea regimului și instituțiile NPT (conform Articolului VI din tratat). Cu toate acestea, state, politicieni, experți din întreaga lume au fost de acord că există o corelație între măsurile de dezarmare suplimentare și măsurile suplimentare pentru a îmbunătăți regimul de neproliferare.

O altă problemă nouă importantă a fost că, deși Rusia și Statele Unite ale Americii și-au păstrat rolurile lor de conducere în regimul neproliferării, nu mai pot dicta termenii pentru alte țări, pentru că ei nu sunt de acord cu privire la diverse probleme politice și economice. Istoria negocierilor privind programele nucleare nord-coreene și iraniene oferă exemple de capacitățile limitate ale celor două puteri leader și întregul grup P5, împreună cu aliații săi majore (Germania, Japonia, și Coreea de Sud).

Mai mult decât atât, Statele Unite ale Americii și Rusia au menținut parteneriate cu unele țări cu risc de proliferare (India, Iran și Pakistan)⁵. Ei au concurat, de asemenea, și unul împotriva celuilalt ca exportatori de tehnologii nucleare pașnice și materiale fisionabile. Membrii NPT non-nucleare resping poziția privilegiată a tratatului "Nuclear Five" și au fost deosebit de critici cu Rusia și Statele Unite ale Americii. În contrast cu situația în timpul Războiului Rece, marile puteri nu mai sunt dispuse să își asume o responsabilitate la fel de mare, și să suporte cât mai multe costuri, sau să accepte cât mai multe pierderi așa cum au făcut pentru a asigura securitatea partenerilor și clienților lor. În același timp, marile puteri au recurs la forță de mai multe ori în ultimul sfert de secol, în Balcani, Orientul Mijlociu și spațiul post-sovietic. Ca urmare, unele țări nealiniat s-au întors la propriile mijloace pentru a

⁵ Nicolae Filipescu, Pericol nuclear, <http://revista22.ro/5293/.html>

asigura securității și statutului lor, și văd în achiziția de active de energie nucleară și potențialul lor inerent tehnologic pentru crearea de arme nucleare ca o opțiune atrăgătoare. După realizările remarcabile de la începutul și la mijlocul anilor 1990, toți acești factori au creat tot felul de obstacole la consolidarea regimului de neproliferare nucleară.

ARSENALUL NUCLEAR AMERICAN

La începutul anului 2016, Departamentul Apărării al SUA a menținut un stoc de aproximativ 4.670 de focoase nucleare livrabile la țintă cu mai mult de 800 de rachete balistice și aeronave. Depozitul nu s-a micșorat semnificativ în comparație cu acest an, dar a scăzut de atunci cu aproximativ 350 de focoase din septembrie 2009, când Statele Unite au anunțat acest lucru iar arsenalul nuclear conținea 5113 de focoase.

Forțele Aeriene ale SUA operează o forță de 450 ICBM Minuteman III cu baza în silozuri, împărțite pe trei aripi: aripa 90-a rachete la baza aeriană F.E. Warren din Wyoming; aripa 91-a rachete la Baza Minot a Forțelor Aeriene în Dakota de Nord; și cea de-a 341-a aripă a rachetelor de la baza aeriană Malmstrom din Montana. Fiecare aripă are trei escadre, fiecare cu 50 de silozuri pentru ICBM-urile Minuteman III controlate de cinci centre de control al lansării.

În 2015, rachetele au fost îndepărtate din 10 silozuri ca parte a implementării în SUA a noilor acorduri START și încă 40 de silozuri vor fi golite înainte ca limitele tratatelor privind lansatoarele să fie îndeplinite în februarie 2018. Aceasta va lăsa Statelor Unite cu o forță de 400 de ICBM Minuteman, de la 450 în 2010, când tratatul a fost semnat. Excesul de 50 de rachete va fi scos din silozuri.

Submarine cu rachete balistice intercontinentale

US Navy operează o flotă de 14 SSBN-uri din clasa Ohio, din care opt operează în Pacific de la baza lor lângă Bangor, Washington și șase care operează în Atlantic de la baza lor de la Kings Bay, Georgia. Fiecare submarin este echipat pentru a transporta până la 24 Trident II (D5) rachete balistice lansate de pe submarin. În mod normal, 12 din cele 14 submarine sunt luate în considerare operațional, cu cel de-al 13-a și a 14-a fiind în realimentare sau reparație la un moment dat⁶.

Bombardiere strategice

Forțele Aeriene ale SUA operează în prezent o flotă de 20 de bombardiere B-2 și 93 B-52H. Dintre acestea, 18 B-2 și 76 B-52Hs sunt

⁶ Hans M. Kristensen & Robert S. Norris, United States nuclear forces, 2016
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00963402.2016.1145901>

capabile de a purta arma nucleară. Noile prevederi START enumără 89 B-52H, datorită echipamentului instalat care face ca unele B-52H să fie capabile în conformitate cu tratatul, chiar dacă acestea nu mai joacă un rol nuclear (Departamentul de Stat 2016). Dintre cele 89 de bombardiere, aproximativ 60 (16 B-2 și 44 B-52H) sunt considerate a avea misiuni nucleare în cadrul planurilor de război nuclear ale SUA. Avioanele sunt organizate în nouă escadroane de bombardament și cinci aripi de bombardiere la trei baze: Baza Forțelor Aeriene Minot din Dakota de Nord, Barksdale Air Force Base din Louisiana și Baza Forțelor Aeriene Whiteman din Missouri⁷.

ARSENALUL NUCLEAR RUS

De la începutul anului 2016, estimăm că Rusia are stocul de aproximativ 4500 de focoase nucleare alocate pentru utilizarea de lansatoare strategice cu rază lungă de acțiune și forțe nucleare tactice cu rază scurtă de acțiune. Dintre acestea, aproximativ 1800 de focoase strategice sunt desfășurate pe rachete și la baze de bombardiere. Alte 700 de focoase strategice se află în depozitare împreună cu aproape 2000 de focoase non-strategice.

În plus față de stocul militar pentru exploatare forțe, un număr mare - există 2800 - de focoase dispersate, dar încă în mare parte intacte, care așteaptă dezmembrarea,

Cu un inventar total de 7300 de focoase. forțele de rachete strategice ruse au următoarele ICBM-uri:

-46 R-36M2 cu bază în siloz (SS-18)

-30 UR-100N siloz (SS-19)

-72 mobile RT-2PM "Topol" (SS-25)

-60 RT-2UTTH cu bază în siloz "Topol M" (SS-27)

-18 mobile RT-2UTTH "Topol M" (SS-27)

-73 RS-24 "Yars" cu bază în siloz și mobile (SS-29)

Aceasta conferă Rusiei o flotă totală de 299 ICBM-uri la bazele terestre cu aproximativ 902 de focoase nucleare, mult mai mult decât flota americană de 450 ICBM-uri Minuteman-III cu 450 de focoase. Între timp, SUA dețin 1152 de focoase nucleare desfășurate pe SLBM, în timp ce Rusia dispune de doar aproximativ 512 arme pe SLBM.

⁷ HANS M. KRISTENSEN, US nuclear forces

<https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRIYB15c11sI.pdf>

SSBN-uri și SLBM-uri și bombardiere grele

Marina rusă operează o flotă de 12 submarine nucleare cu rachete balistice (SSBN) de trei clase: Șase Delta IV (Proiect 667BRDM), trei Delta III (Proiectul 667BRD) și trei Borei (Proiectul 955).

Fiecare submarin poate transporta 16 rachete lansate de pe submarin, (SLBM) pentru un total combinat de aproape 800 de focoase. Rusia operează două tipuri de bombardiere grele cu capabilități nucleare: Tu-160 Blackjack și Tu-95MS

Tu 95 Bear H. Estimăm că există 70 -80 bombardiere în inventar, dintre care circa 60 sunt considerate ca fiind desfășurate sub noul tratat START. Ambele tipuri de bombardiere pot să transporte racheta de croazieră nucleară AS-15 Kent (Kh-55) (ALCM) și, eventual, cu bombe gravitaționale; Tu-160 poate purta, de asemenea, racheta de croazieră nucleară AS-16 Kickback (Kh-15) cu rază scurtă de atac. O nouă rachetă nucleară cu rază lungă de acțiune, numită Kh- 102, este în teste și va înlocui probabil rachetele nucleare mai vechi⁸.

ARSENALUL NUCLEAR CHINEZ

Rachete balistice intercontinentale (ICBM)

Mod DF-5A / CSS-4. Dongfeng 5 sau DF-5 este un ICBM chinezesc cu 3 etape. Are o lungime de 32,6 m și un diametru de 3,35 m. Acesta cântărește 183 tone și are o rază de acțiune estimată de 12.000-15.000 de kilometri. DF-5 a avut primul zbor în 1971 și a intrat în serviciu 10 ani mai târziu. Unul dintre dezavantajele rachetei a fost că durează între 30 și 60 de minute pentru a fi alimentată.

Dong Feng 31 (sau CSS-10) este o rachetă balistică intercontinentală cu trei trepte, cu rază medie de acțiune, dezvoltată de Republica Populară Chineză. Este o variantă terestră a modelului JL-2 lansat de pe submarin.

DF-41 (sau CSS-X-10) este o rachetă balistică intercontinentală considerată a fi în curs de dezvoltare de către China. Poate fi proiectată pentru a transporta vehicule multiple de reintrare independente (MIRV), furnizând mai multe focoase nucleare.

Submarine nucleare

Stocul de rachete balistice lansate de pe submarin (SLBM) al Armatei Naționale de Eliberare a Chinei (PLAN) este considerat relativ nou.

⁸ H.M Kristensen & Matt Korda, Russian nuclear forces in 2019
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2019.1580891>

China a lansat primul său submarin nuclear de a doua generație în aprilie 1981. Nava este în prezent o SSBN de tip 1 tip 092 Xia cu un deplasament de aproximativ 8000 de tone. Un al doilea tip 092 a fost pierdut într-un accident în 1985. Tipul 092 este echipat cu 12 JL-1 SLBM cu o distanță de 2150-2500 km. JL-1 este o rachetă modificată DF-21. Se suspectează că tipul 092 este transformat într-un submarin de rachetă de croazieră.

Marina chineză a dezvoltat submarinul cu rachete balistice de tip 094, imaginile prin satelit cu sursă deschisă au arătat că cel puțin două dintre acestea au fost finalizate. Acest submarin va fi capabil să transporte 12 din cele mai lungi și mai moderne JL-2 cu o distanță de aproximativ 14000 km.

China dezvoltă, de asemenea, submarinul Type 096, susținând că poate transporta până la 24 de rachete balistice JL-2 fiecare. Unele surse chineze declară că submarinul este deja supus unor încercări⁹

Grupul de bombardiere nucleare

Forța de bombardiere a Chinei constă în majoritatea versiunilor chineze ale avioanelor sovietice. Armata Forțelor Aeriene pentru Eliberarea Poporului are 120 H-6s (o variantă a lui Tupolev Tu-16). Aceste bombardiere sunt echipate pentru a transporta arme nucleare și convenționale. În timp ce flota H-6 îmbătrânește, este la fel de veche ca americanul B-52 Stratofortress, chinezii au produs, de asemenea, avionul de luptă Xian JH-7 Flying Leopard, (în prezent circa 80 sunt în serviciu) capabile să livreze o lovitură nucleară. China a cumpărat și Sukhoi Su-30 din Rusia; în prezent, aproximativ 100 de Su-30 (variante MKK și MK2) au fost achiziționate de către China. Su-30 este capabil să transporte arme nucleare tactice¹⁰

ARSENALUL NUCLEAR FRANCEZ

Păstrează un arsenal de aproximativ 300 de arme nucleare. Pilonul maritim al forței nucleare franceze este alcătuit din patru submarine balistice cu rachete balistice de tip Le Triomphant (SSBN), cu sediul la Ile Longue, Bretagne, pe coasta atlantică. În timp ce cel puțin un SSBN este întotdeauna operativ, trei nave trebuie să fie operaționale în orice moment. Submarinele sunt echipate cu 16 SLBM M45 sau M51 care pot

⁹ H.M Kristensen & Robert S. Norris, Chinese nuclear forces in 2018
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2018.1486620>

¹⁰

<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2004/04fisher/7airforcesystems.htm>

transporta până la șase capete TN75 MIRV (Multiple Targetable Reentry Vehicles). Marina franceză trece în prezent de la SLBM M45 mai vechi la M51 mai noi. Cel mai nou submarin al flotei franceze, Le Terrible, a intrat în serviciu în septembrie 2010 și este complet echipat cu gama extinsă M51.1 (estimată la 6.000 km). În 2010, Franța a început să plaseze M51 pe celelalte trei SSBN-uri cu intenția de a finaliza procesul până în 2020

Forța nucleară franceză a aerului constă din patru escadroane de avioane de luptă situate la patru baze. Ele sunt desfășurate la Avord, Istres și Saint-Dizier, cuprind 23 de aeronave Mirage 2000N și 20 Rafales, ambele echipate cu rachete de croazieră lansate din aer ASMP-ALCM. Franța desfășoară, de asemenea, o escadrilă de până la 24 de aeronave Rafale M mai nouă, în portul Charles de Gaulle, cu sediul în afara orașului Toulon. În 2011, Franța a încheiat înlocuirea ASMP-ALCM, care fusese transportată de către avioanele de luptă franceze din 1986, cu ASMP-A modernizat. ASMP-A are o rază de 500 km (de la 300 km) și este dotată cu noua încărcătură TNA de 300 de kilotone. Flotila de aeronave Mirage 2000N K3 de la Istres și escadrila de avioane Rafale F3 de la Saint Dizier sunt echipate cu noua rachetă. În februarie 2015, Francois Hollande a arătat că "Franța ... posedă 54 de rachete AMP-A", cifră care nu fusese amintită anterior¹¹.

ARSENALUL NUCLEAR BRITANIC

Are 215 de focoaie (2016). Principala rachetă are 12.000 km (7500 mile) raza de acțiune (UGM-133 Trident II). Marea Britanie are patru submarine cu rachete balistice de clasă Vanguard ale Royal Navy, care servesc drept sistem de livrare nucleară al Regatului Unit¹².

ARSENALUL NUCLEAR INDIAN

India a produs între 110 și 120 de focoaie nucleare. Bombardierele de luptă ale țării continuă să constituie coloana vertebrală a forței sale de atac nucleare, dar au făcut progrese considerabile și în ceea ce privește dezvoltarea rachetelor balistice credibile. Acestea includ Agni-4, care va fi capabil să livreze un singur focos nuclear mai mult de 3500 kilometri și, prin urmare, capabil să lovească Beijing și Shanghai

¹¹ <https://www.nti.org/learn/countries/france/nuclear/>

¹² <https://navaltoday.com/2019/01/21/royal-navy-celebrating-50-years-of-nuclear-deterrence-missions/>

din nordul Indiei. În 2014, India a efectuat prima încercare de mare pe mare a unui submarin dotat cu rachete balistice cu motor nuclear¹³.

ARSENALUL NUCLEAR ISRAELIAN

Este estimat la 80-400 focoase. Se estimează că forțele nucleare nucleare din Israel au capacitatea de a transporta rachete balistice cu rază intermediară, rachete balistice intercontinentale, de pe aeronave și rachete de croazieră lansate submarin.

ICBM Jericho III, a intrat în funcțiune în ianuarie 2008, iar unele rapoarte speculează că racheta ar putea fi capabilă să transporte focoase MIRV

Marina israeliană operează submarine moderne din clasa Dolphin construite în Germania. Primii trei delfini au fost livrați Israelului în 1999 și au înlocuit submarinele mai vechi din clasa Gal, care au servit în marina israeliană de la sfârșitul anilor 1970. Diverse rapoarte indică faptul că aceste submarine sunt echipate cu rachete de croazieră Popeye Turbo care pot furniza focoase nucleare și convenționale cu precizie extrem de mare¹⁴.

ARSENALUL NUCLEAR PAKISTANEZ

Pakistanul are un stoc de arme nucleare de 130-140 de focoase și pare să aibă intenții de a-și spori arsenalul în continuare. Unii autori estimează că stocul său ar putea crește până la 220-250 de focoase până în 2025, Pakistanul atribuie probabil o misiune de atac nuclear pentru escadrilele de luptă F-16A / B și Mirage III / V. Raza maximă de acțiune a rachetelor este 2.750 km (Shaheen-II)¹⁵.

ARSENALUL NUCLEAR NORD COREAN

Taepodong 1 (disponibilă din 1998, cu rază medie de acțiune de până la 2000 de km, capabilă să transporte încărcătură nucleară). Taepodong-2 (un sistem cu rază de acțiune intercontinentală ce poate lovi ținte aflate la o distanță cuprinsă între 6000-9000 de km, inclusiv ținte de pe teritoriul SUA-Alaska, Hawaii și chiar California. Guvernul SUA estima, în

¹³ H.M Kristensen & Robert S. Norris, Chinese nuclear forces in 2015

<https://thebulletin.org/2015/09/indian-nuclear-forces-2015/>

¹⁴ Stephen D. Bryen, Israel's Strategic Fight Over New Submarines,

<https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2016/11/14/israel-s-strategic-fight-over-new-submarines/>

¹⁵ H.M Kristensen, Robert S. Norris, Julia Diamond, Pakistan nuclear forces in 2018, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2018.1507796> accesat 20 martie 2019.

februarie 2009, ca Phenianul dispune de cel puțin 5-6 dispozitive nucleare¹⁶. Pentru anul 2015 ISIS estima că această țară dispune de 15–22 de arme nucleare.

CONCLUZII

Dezvoltarea de noi metode de control al armelor în acest moment a fost în concordanță cu al doilea război rece și ordinea mondială emergentă. Acestea au inclus consolidarea regimului TNP și consolidarea Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA); este în curs de dezvoltare un control mai strict asupra depozitelor de arme nucleare și a materialelor fisionabile; sporirea securității la site-uri nucleare; și oprirea producției de uraniu și plutoniu pentru arme. Alte metode au inclus controlul combustibilului uraniu puternic îmbogățit pentru reactoarele de cercetare în țările exportatoare și modificarea reactoarelor pentru a utiliza uraniu slab îmbogățit, precum și crearea băncilor de combustibil nuclear pentru a asigura neproliferarea tehnologiilor naționale privind combustibilului nuclear.

Aceste noi forme de control al armelor nucleare ar putea, totuși, să fie dezvoltate doar în combinație cu o reducere concurentă de arme nucleare de către Rusia și Statele Unite, precum și în cele din urmă, alte state care dețin arme nucleare. Cu toate acestea, începând de la sfârșitul anilor 1990, negocierile ruso-americe au început să încetinească și apoi a venit la un impas completă după New START 2010.

Două obstacole politice majore în controlul armelor nucleare au apărut la începutul celei de a doua decadă a noului secol. În primul rând, altele decât controlul armelor nucleare au fost problemele care au dominat agenda de securitate a lumii policentrice. În al doilea rând, încetarea cooperării după negocierile și acordurile din anii 1990 și în timpul perioadei scurte de resetare 2009-2011. În prezent situația se prezintă în felul următor:

- Problemele care domină agenda de securitate a lumii policentrice sunt altele decât controlul armelor nucleare.
- Negocierile au fost facilitate de acordurile politice dintre Rusia și Statele Unite în anii 1990 și în timpul unei perioade de resetare scurtă între 2009 și 2011. Dar confruntarea reînnoită și cooperarea redusă între

¹⁶ Madalina Mitan, Coreea de Nord a facut bomba nucleara in miniatura, capabila sa loveasca SUA <http://m.ziare.com/international/coreea-de-nord-a-facut-bomba-nucleara-in-miniatura-capabila-sa-loveasca-sua-1101090> accesat 20 martie 2019.

cele două țări au subminat aceste eforturi.

- Cu dezintegrarea regimului de control armelor nucleare, amenințările cu privire la planurile pentru utilizarea în luptă a forțelor nucleare vor reveni în mediul strategic și politic.
- neîncrederea reciprocă, suspiciunea, și neînțelegeri între statele nucleare vor crește, de asemenea, ceea ce poate duce la o eroare fatală într-o criză, cu consecințe grave.

EVOLUTION IN THE STRUCTURE AND THE REGIME OF NUCLEAR WEAPONS AFTER 1989 – SOURCE OF THREAT TO THE NATIONAL SECURITY

Since the signing of the 1963 Nuclear Test Ban Treaty, an international arms control regime has limited nuclear arsenals and has prevented further proliferation of existing nuclear weapons. Almost all negotiations on nuclear arms reduction and non-proliferation have come to a halt, while existing structures of treaties erode due to political and military-technological developments and may collapse in the near future. The aims of this communication is to analyze changes in nuclear weapons structure and juridical regime, after 1989.

BIBLIOGRAFIE

Articole internet

Abraham, Florin, Mărgărit, Dan, Institutul revoluției române din decembrie 1989, *Prăbușirea imperiului sovietic „lecții” în retrospectivă*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012., p. 34.

Filipescu, Nicolae, *Pericol nuclear*, <http://revista22.ro/5293/.html>

KRISTENSEN, HANS M. US nuclear forces

<https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRIYB15c11sI.pdf>

H.M Kristensen & Robert S. Norris, Chinese nuclear forces in 2015

<https://thebulletin.org/2015/09/indian-nuclear-forces-2015/>

Kristensen, H.M Robert S. Norris, Julia Diamond, Pakistan nuclear forces in 2018,

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2018.1507796>
accesat 20 martie 2019.

H.M Kristensen & Matt Korda, Russian nuclear forces in 2019

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2019.1580891>

Kristensen Hans M. & Robert S. Norris, United States nuclear forces, 2016

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00963402.2016.1145901>.

Mitan Madalina, Coreea de Nord a facut bomba nucleara in miniatura, capabila sa loveasca SUA <http://m.ziare.com/international/coreea-de-nord-a-facut-bomba-nucleara-in-miniatura-capabila-sa-loveasca-sua-1101090> accesat 20 martie 2019.

Stephen D. Bryen, Israel's Strategic Fight Over New Submarines, <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2016/11/14/israel-s-strategic-fight-over-new-submarines/>

Țăranu, Olesea, *Provocări actuale și viitoare în noua ordine post-westphalică*, în Sfera Politicii nr. 170, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/170/art20-Taranu.php>

Site-uri Internet

https://www.academia.edu/7296145/Proliferarea_armelor_de_distrugere_%C3%AEn_mas%C4%83

<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2004/04fisher/7airforcesystems.htm>

<https://navaltoday.com/2019/01/21/royal-navy-celebrating-50-years-of-nuclear-deterrence-missions/>

<https://www.nti.org/learn/countries/france/nuclear/>

<http://www.radioekklesia.com/stiri/social/202-conflictele-globale-ale-anului-2015>